

KOLOZSI ORSOLYA

Napok és másnapok

MESTERHÁZY BALÁZS: GESZTENYE PLACC

Pesti Kalligram
Budapest, 2018
230 oldal, 3500 Ft

”

„Persze kocsmákról csak jót vagy semmit! Nehéz vállalkozás ez, vagy inkább, mondjuk úgy, kockázatos, hogy a kocsmák meg a kalandok vastag hagyományban tempózik ilyenkor az ember, tudni kell mutatni valamit azon túl, ami megvan úgymint mindenkinek (...)” – reflektál saját elbeszélésére a *Neuron* című novella narrátora Mesterházy Balázs első, 2018-as prózakötetében. A két verseskötettel rendelkező szerző *Geszténye placc* című novellaregényének centruma valóban egy kocsmá, a Tolna megyei Gyöngyös központjában található Gesztenye presszó, frekvenciált közösségi tér, a városi gimnázium tanulóinak, tanárainak, a község furcsa alakjainak egyaránt helyet adó „vendéglátóipari egység”. A könyv címe, sőt a rendkívül jól sikerült borítón Károlyi Zsuzsa festménye is ezt a fiktiiv, történetekkel és törzsvendégekkel kibélelt helyet idézi meg. Az idézett elbeszélő a „kocsmairódalmat” jelentő erőteljes hagyományra is utal, és valóban, Krúdytól Tar Sándoron át Cserna-Szabóig, Hrabaltól Bukowskiig sokan, különbözőképpen érintették, értelmezték már e hétköznapiságában is misztikus helyet, a kocsmát, a mámor, az összetartozás színhelyét, a szomorúság és a vidámság, a zártság és nyitottság ambivalenciáját képviselő intézményt. A téma ráadásul mintha erőre is kapott volna az elmúlt egy-két évben, (a teljesség igénye nélkül) akár Gál Soma debütáló kötetére (*Sármesék*), akár Juhász Tibor *Salgó blues* című könyvére gondolunk, azt láthatjuk, hogy a kocsmá helyszíne központi motívummá, szerkesztőelvvé válik, bár az említett kötetek közül egyértelműen Mesterházyé a legérettebb.

A *Geszténye placc* önmeghatározása szerint novellaregény, de a szerkezet viszonylagos lazasága miatt talán találhatóbb a novellafüzér elnevezés, mert bár a külön címmel rendelkező tizenöt írás több helyen összekapcsolódik, struktúrája mégsem olyan erőteljes, hogy a szöveget regénynek lehessen nevezni. Egyébként az egymásba kapcsolódó írások sem egységesek műfaj tekintetében, hiszen a novellák között találhatók irodalmi játékok, kísérletek: van, ahol rendőrségi

kihallgatások jegyzőkönyveiből épül a szöveg (*Lisbeth*), van, ahol zenei műfaj került irodalmi kontextusba (*Zongorán innen és túl*), van naplórészlet (*Laufer tanárnő rövid ujjában jár*), és van, amikor a klasszikus novella szerkezetének felépítése helyett halmozásos technikával dolgozik az elbeszélő, emlékeket rakosgat egymás mellé, egyfajta hommage-ként, barátjára emlékezve (*Zsé elszalad a szélen*). Mindezek mellett az egyes elbeszélések narrátorai is rendre változnak, nincs egységes perspektíva. A legerősebb összekötő kapocs kétségtelenül a gyönki kocsmá, a város neuronhálózatának központi helye, az ingerületek ki- és befutásának centruma. Minden esemény, történet kapcsolatba hozható a Gesztenyével és annak törzsvendégeivel. A Báró, Csupics, Apek, Kardos, Maxi, Kende, Bagdi, Bébé, Kétepipzilón, a kis sváb településen élők közül verbuválódott közösség tagjainak sorsa, történetei tárulnak fel, miközben a legtöbb anekdota, esemény a gimnázium egyik tanulója, Bébé és az ő baráti köre köré szerveződik. A kamaszkor és az egyetemi évek napjai és másnapjai elevenednek meg, klasszikus, nagy lerészegedések anekdotikus elbeszéléseivel szórakoztatva az olvasót: az Üllői út aszfaltján rendezett úszóverseny, a Hold közös megugatása, a nyakban cipelt pacal, a kisfröccsök, az unikumok folyamánként egybecsúszó napok emlékfoslányai a másnapok melankóliájával, a részeg és józanodó bölcselkedésekkel megspékelve. Mesterházy mindehhez egy olyan nyelvet használ, mely amellet, hogy élvezetes, sok esetben kifejezetten vicces, képes nagyobb távlatokat nyitni, megmutatni a hétköznapi tragikumát, a sorsok és életek elakadását, félrecsúszását. Az anekdotikus részeket nagyon jó ütemben és arányérzékkel képes megakasztani egy-egy szívszorító kipillantás erejéig: „(...) és az jutott eszembe, hogy nem lett rendkívüli az élet, hogy ugyanolyan lett, elmaradt az emelkedés, és most már ez az, amim lett, lassan túl is vagyok rajta” (*Szegénykrisztus, avagy Kardos visszafordul*). Sok réteg épül itt egymásra, sokféle hangulat keveredik össze, melyből jó értelemben vett feszültség keletkezik, egyik pillanatban repülni tudnánk az élet könnyedségét és nagyszerűségét látva, hogy a következő pillanatban a gyomrunkba rúgjon az éppen aktuális elbeszélő.

A könyv hátsó borítóján Parti Nagy Lajos figyelemfelkeltő és rövidsége ellenére is sűrű ajánlója olvasható, melyben a „nevelődés, sőt Bildung” kifejezéseket is használja. Bár a kötetben folyamatos és egyértelmű a rájátszás Ottlik *Iskola a határon* című regényére, a *Geszténye placc* esetében túlzás nevelődési regényről beszélni. Tapasztalatok, élmények szép számmal vannak, de a fejlődési ív nem látható (többek között a szöveg lezáratlansága és a sejtetett tragikus végkimenetel miatt sem), bár véleményem szerint nem is akar ez a szöveg nevelődési regény lenni, sőt, talán regény sem. De miért is kellene? A szöveg fókusza nem a jellemfejlődés bemutatása, még akkor sem, ha egyébként nagyon szépen megrajzolt karakterei vannak, sokkal inkább egy emlékdarabokból, történetdarabkákból elsősorban mellérendeléssel építkező szöveget akar felépíteni, melyben egymásba kapaszkodnak a szálak, de szerkezeti ívre nem igen kell számítani. A kilencvenes években gimnazista, egyetemista nemzedék fontos szövege lehet a *Geszténye placc*, ismerős életérzést sugároz (jelen sorok írójának legalábbis mindenképp), mégis sokkal több lesz, mint generációs szöveg, mert, ahogyan Parti Nagy Lajos fogalmaz, „kerek és szögletes, finom és brutális történetek, zörgő és suhanó narratívák” építik fel Mesterházy Balázs első prózakötetét. A zenei aláfestés (Kispál, Tom Waits, Janis Joplin stb.) az irodalomtörténeti beágyazottság, a finom utalások, a vendégszövegek, az erős motivikus háló (melynek talán legkiemelkedőbb, rendszeresen visszatérő darabja a mindig változó, megunhatatlan és lenyűgöző Hold), az erőlködés nélküli, pontos és plasztikus nyelvhasználat mind szeretnivaló könyvvé teszik. Olyan kötetté, melynek világképe szerint

minden törékeny sorsban ott van a hiba valahol, mégis, ezen hibák ellenére (sőt, az sem kizárt, hogy éppen emiatt) is szerethetők az emberek. A könyvet olvasva képesek vagyunk meglátni a tökéletlenség szépségét, szerethetőségét. Talán éppen ez a könyv mélysége vagy éppen tétje, ahogy tetszik.

